

Datum

31 maart 2022

Onderwerp

VNG Inbreng hoofdlijnen debat LNV 6 april

Geachte woordvoerders Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit,

Woensdag 6 april debatteert u over de hoofdlijnen van het LNV-beleid van het nieuwe kabinet. Wij delen graag onze visie over het landelijk gebied.

De uitdagingen en opgaven in het landelijk gebied zijn omvangrijker en gedifferentieerder dan ooit. Gemeenten hebben een sleutelpositie om hieraan bij te dragen. Dit willen en kunnen de gemeenten ook, mits er goede samenwerking is en genoeg handelingsruimte.

Inleiding

De manier van aanpak gaat het verschil maken of we er samen in slagen een inclusief toekomstperspectief te maken voor een duurzaam buitengebied. Inclusief voor burgers, bedrijven, natuur en landschap, maar ook samen met alle overheden. Duurzaam, zodat de oplossingen op de lange termijn ook bijdragen aan brede welzijn en welvaart. De nu gekozen aanpak is bepalend of we ooit de (inter)nationale opgaven gaan halen.

De optelsom van opgaven vergt meer ruimte dan beschikbaar is in het landelijk gebied. Het is nodig eerst slimme combinaties te maken. En waar nodig ook pijnlijke keuzes te maken waar dilemma's blijven staan. Daarvoor moeten we de komende jaren als gezamenlijke overheden schouder aan schouder werken richting een vitaal landelijk gebied met toekomstbestendige bedrijvigheid en een prettig woon- en leefklimaat. Gemeenten hebben hierin een sleutelpositie, zij staan dichtbij bewoners en bedrijven die langetermijnzekerheid nodig hebben en wezenlijk kunnen bijdragen mits we hen (via gemeenten) de ruimte geven.

De spanning om top-down verplichte (inter)nationale doelen te realiseren en initiatief en prioriteiten vanuit het gebied (bottom-up) te benutten, is voelbaar. Samenwerking en duidelijkheid in regie en rollen is meer dan ooit nodig. Gemeenten hebben ruimte nodig om daarin hun sleutelpositie te vervullen.

Slim aan de slag in het landelijk gebied

1. Handel als één overheid en pak samen (inter)nationale én lokale opgaven aan
2. Geef beleidsruimte aan gemeenten om wendbaar opgaven aan te pakken
3. Combineer opgaven en functies en creëer een duidelijk duurzaam perspectief
4. Vind en benut samen expertise en financiële middelen voor deze opgaven

Handel als één overheid en pak samen (inter)nationale én lokale opgaven aan.

Naast (inter)nationale opgaven over klimaat, stikstof, biodiversiteit en water, zijn er op regionaal of lokaal niveau ook prioriteiten. Die dragen vaak bij aan brede welvaart voor bedrijven en bewoners, welzijn en aan kwaliteit voor landschap en natuur. Bij het aanpakken van bijvoorbeeld stikstofreductie, natuurherstel en energietransitie moet er ruimte zijn om deze prioriteiten ook mee te wegen. Daarvoor is meer dialoog tussen rijk, provincie en gemeenten op gebiedsniveau nodig om met één heldere boodschap een appèl te doen op bewoners en bedrijven. Voorkom dat elke overheid apart aanklopt voor haar eigen opgave waarmee bereidheid bij bedrijven en bewoners om mee te doen afneemt.

Geef beleidsruimte aan gemeenten om wendbaar opgaven aan te pakken

Transities zijn nieuw, niemand heeft het pad eerder belopen. Aan de voorkant kunnen we niet precies overzien wat effectief is en in welke mate de samenleving mee gaat doen. Wat we wel weten is dat innovatie vaak op lokaal niveau ontstaat. Om deze bottom-up-beweging optimaal te benutten, hebben gemeenten en andere decentrale overheden beleidsruimte nodig om aan te sluiten bij de identiteit van het gebied en de innovatiekracht vanuit het bedrijfsleven en de samenleving. Tijdens zo'n proces kunnen geleerde lessen direct worden toegepast om aan de opgaven te werken. Dit geeft ook vertrouwen en energie. Bij een dichtgetimmerde en top-down aanpak vanuit het rijk wordt draag- en innovatiekracht te weinig benut.

Combineer zoveel mogelijk alle opgaven en functies

De optelsom van opgaven en functies vergt meer ruimte dan beschikbaar is. Op gemeentelijk niveau is dit voelbaar én oplosbaar. De eerste stap is zoveel mogelijk opgaven combineren en ook duidelijk aan te geven waar dilemma's ontstaan en pijnlijke keuzes nodig zijn. Het schetsen van een duidelijk perspectief geeft inwoners en bedrijven meer zekerheid op de lange termijn. Werk daarom gebiedsgericht en vanuit gemeenschappelijke waarden. Dit voorkomt ook verdere polarisatie en weerstand in het landelijk gebied. Teveel sturen op enkele opgaven is sectoraal sprintjes trekken terwijl je met een heel team een marathon moet lopen.

Bij een gescheiden benadering van elke opgave (bossenstrategie, stikstofreductie en natuurherstel, klimaatadaptatie, woningbouwopgave, energietransitie, waterkwantiteit & kwaliteit, etc.) is het ruimtebesparende effect van samenhang minimaal en de negatieve impact groter. Bij een samenhangende aanpak ontstaat ook meer zekerheid over de omvang van de transitie en maatschappelijke acceptatie om als samenleving en bedrijfsleven mee te doen. Zorg dat er ook aandacht is voor de identiteit en belangen van het gebied.

Gebiedsgericht werken is één samenhangende aanpak voor alle opgaven. Dit is waarvoor ook de Raad voor de Leefomgeving en infrastructuur pleit in haar rapport '[Natuurinclusief Nederland](#)' om achteruitgang van de natuur tegen te gaan.

Met deze aanpak conformeren we ons ook aan de samenhangende benadering en bestuurlijke ruimte voor gemeenten op basis van de Omgevingswet én twee afwegingsprincipes uit de NOVI:

- a. kwaliteiten en identiteit van een gebied staan centraal
- b. combinaties van functies gaan voor enkelvoudige functies

Deze samenhangende aanpak vergt ook meer interdepartementale samenwerking tussen het ministerie van LNV en andere ministeries.

Vind en benut samen expertise en financiële middelen voor deze opgaven

Er moet veel gebeuren wat veel menskracht en expertise vergt. Tegelijk is de arbeidsmarkt krap. Handelen als één overheid betekent ook dat extra benodigde expertise en capaciteit gezamenlijk wordt geworven en ingezet. Voorkom dat je elkaars concurrent wordt op de arbeidsmarkt. Onbedoeld kunnen capaciteits- en kennisverschillen per overheid toenemen wat een evenwichtige en daadkrachtige inbreng van partijen in het gebiedsproces en de uitvoering verstoort.

Zorg daarom ook dat het toenemende bestuurlijke appèl dat op gemeenten wordt gedaan om in bestuurlijke structuren deel te nemen uitvoerbaar blijft met de capaciteit die voorhanden is. Dit geldt ook voor de benodigde uitvoeringskracht. Benut daarvoor efficiënt de bestuurlijke en ambtelijke organisatie en participatie in de samenleving via de al functionerende gebiedsprocessen.

Zet financiële middelen van het transitiefonds in om gezamenlijke expertise te vinden. Biedt vooraf zekerheid dat deze middelen ook beschikbaar zijn en dat er geen concurrentie komt bij subsidieaanvragen of -inschrijvingen.

Ontschoot budgetten en kader het niet teveel in. Geef in plaats daarvan het gebied het vertrouwen en de ruimte om financiële middelen zelf doelgericht in te zetten om (inter)nationale opgaven te realiseren, zonder de lokale prioriteiten op te hoeven geven. Zo activeren we de lokale uitvoerings- en innovatiekracht om de bestaande opgaven aan te pakken.

Tot slot

Aan de transities voor het landelijk gebied kunnen en willen de 344 Nederlandse gemeenten een bijdrage leveren. Op die manier ontstaat er een toekomstperspectief voor het stedelijk gebied en het landelijk gebied. Een goede aanpak is daarvoor cruciaal, waarvoor we nu een stevige handreiking doen.

Wij geloven in het resultaat: deze aanpak kost in het begin wellicht meer tijd dan urgente en gebruikelijke sectorale maatregelen, maar de meerwaarde die ontstaat, heeft uiteindelijk meer impact. Wij zijn overtuigd dat het slim activeren van de samenleving via gemeenten tot een breder, bestendiger én meer gedragen toekomstperspectief leidt.